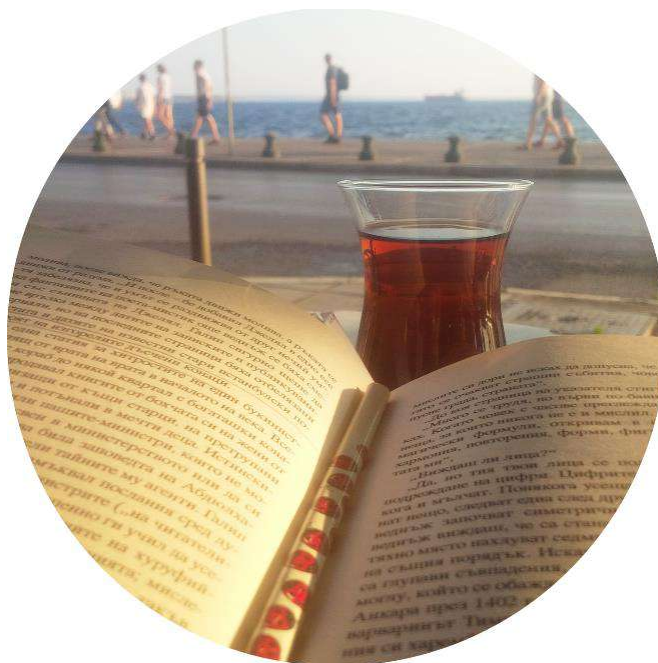

ПРОЧЕТЕНО ОТ НАС

Снимка: Борислава Иванова
Худ. оформление: Таня Дечева, Николай Генов

КРАТКО ПРЕДСТАВЯНЕ НА КНИГИТЕ ОТ

БИБЛИОТЕКА „ОХРИДСКИ ИЗВОДИ“

Рецензия¹

Камелия Христова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

До настоящия момент от поредицата „Охридски извори“ са излезли от печат 5 книги, като всяка от тях сама по себе си представлява пълно и завършено изследване. Началото е поставено с юбилейното издание на „Песни за Климент“, което излезе през 2016 г. в чест на 1100-годишнината от успението на св. Климент Охридски под редакцията на Искра Христова-Шомова, Венета Савова и Петко Петков. Там в уводната част е изложена идеята, върху която е основана и самата библиотека, а именно, че книжовното дело на св. Климент Охридски е много дълбоко, а изворите, чрез които имаме достъп до неговото слово, са много, като една част от тях произлизат от града Охрид, който днес не влиза в административното делене на България, но е неотделима част от нашата история и култура. Поставен е въпросът за духовните граници на България, а това дали Охрид ще остане в тях е представено като зависещо от усилията на съвременните изследователи.

Като една голяма стъпка в тази посока е и създаването на библиотека „Охридски извори“ – поредица, която има за цел да покаже голямото многообразие на изворите, произлезли от Охрид, в които се съхранява духовното, книжовното и културното ни наследство. То е от значение не само за българите, но също и по-общо за славянската и за балканската литература и история.

За отличителен знак на библиотеката е избран за най-подходящ образът на лозата, която съчетава името Климент, богатството на природата и думите на Спасителя: „Аз съм истинската лоза и Моят Отец е лозарят... Аз съм лозата, вие – клонките, който пребъдва в Мене и Аз в него, дава много плод“ (Йо 15:1,5) (Pesni za Kliment 2016: 15-16).

¹ Библиографското описание на всички издания е дадено в края на текста.

Името на св. Климент е с латински произход (Clemens) и означава „благоразположен“. На гръцки то е Κλήμης и се свързва с думата κλήμα, която служи за означаване на „лозова клонка“, оттам и изборът на лозата като символ на библиотека „Охридски извори“.

Първата книга „Песни за Климент“ е посветена на четирима охридски родолюбци: 1. Георги Бодлев (1813-1882), който през 1882 г. отваря първото българско читалище в Охрид „Св. Климент“ и му предоставя огромната си лична библиотека, от която са част ценни ръкописи и старопечатни книги; 2. Евтим Спространов (1868-1931) – учен, публицист и писател, с изявен интерес към ръкописното наследство. През 1900 г. съставя опис на ръкописите в библиотеката на Светия Синод на Българската православна църква. Две години по-късно (1902 г.) излиза неговият опис на ръкописите, съхранявани в Рилския манастир; 3. Георги Баласчев (1869-1936) – виден български историк и археолог. Взема активно участие в издаването на списание „Лоза“, издава редица трудове, редактор е на българо-македонското списание „Минало“. Той е сред учредителите на Македонския научен институт; 4. Иван Снегаров (1883-1971) – учен, чието творчество до голяма степен е посветено на родния му град Охрид и на неговия патрон. Тези четирима охридски родолюбци откриват и публикуват службите за св. Климент, а първата книга от библиотека „Охридски извори“ „Песни за Климент“ е опит тяхното дело в проучването на охридските извори за светеца да бъде продължено. В нея също така е изразена признателност и към охридските архиепископи, които са написали песни за св. Климент (Pesni za Kliment 2016: 19-25).

В „Песни за Климент. Служби за св. Климент Охридски, писани от X до XX век“ са публикувани църковните песнопения за св. Климент Охридски – оригиналната старобългарска служба, създадена непосредствено след смъртта на светеца, средновековната българска служба, която е преведена от гръцки през XIII-XIV в., църковнославянските служби, съставени през XIX и XX в. Службите са дадени в оригинал и са съпроводени от новобългарски превод. Средновековните текстове са снабдени с речници и изследвания. Поместени са проучвания за епархията на св. Климент и за иконописните му изображения. Това издание е плод на колективен труд на Катедрата по кирилометодиевистика, а взелите участие в него са не само настоящи членове на Катедрата, но и бивши нейни възпитаници – Искра Христова-Шомова, Венета Савова, Петко Петков, Анета Димитрова, Ива Трифонова, Вася Велинова, Маргарет Димитрова, Бойка Мирчева, Екатерина Дикова, Иван Петров, Аделина Ангушева, Росен Савов, Ралица Русева, Камелия Христова. Още в тази книга се заявява, че са готови други

две книги от поредицата. Те излизат от печат по-късно през 2017 г., но този път с общо название „Песни от Климент“, а не за него (Pesni za Kliment 2016).

Втората книга от поредицата – „Песни от Климент. Химничната прослава на св. Алексей, Човек Божи сред православните славяни“ – е с автор Венета Савова. В книгата са представени службите за св. Алексей, Човек Божи, разпространявани сред православните славяни, като централно място заема старобългарската служба от св. Климент Охридски. Проследява се пътят на оформянето на култа и химничната прослава на св. Алексей, Човек Божи във византийска и славянска среда. Поместен е анализ на текстовата традиция и особеностите на съдържанието на текстовете. Изданието разполага с речник-индекс на службата от св. Климент. Представено е издание на службата от св. Климент по известните нейни преписи. Акцент е поставен върху литературната проблематика (Savova 2017).

Третата книга от библиотека „Охридски извори“ е „Песни от Климент. Служби от св. Климент Охридски за пророк, апостол, отец, мъченик и мъченица“ с автор Искра Христова-Шомова. В монографията са представени Общите служби от св. Климент Охридски, запазени в четири преписа, като е публикуван текстът на два от преписите, анализиран е техният състав, език и стил. Поместен е речник-индекс по два преписа. Представен е текст на Общите служби в нормализиран вид според най-пълния препис, като са направени някои корекции и добавки според останалите преписи от други ръкописи. Даден е и новобългарски превод на Общите служби (Hristova-Shomova 2017).

През 2018 г. излизат още две книги от библиотека „Охридски извори“. В заглавията им вече не се споменава името на св. Климент.

Четвъртата книга също носи названието „Песни...“. Подготвена е от Венета Савова и е със заглавие „Песни за св. Йоан Владимир. Изследване и издание на словесната традиция за свети Йоан Владимир“. Изданието е посветено на изворите за един от най-почитаните светци в охридските земи – св. Йоан Владимир, на когото през 2016 г. беше отбелязана 1000-годишнината от смъртта му. На тази годишнина е посветена книгата. Издадени са и са коментирани текстовете, свързани с почитта към св. Йоан Владимир, като са систематизирани в четири групи. Центърът на вниманието пада върху химнографската традиция за светеца. Направено е издание на Славянската служба за св. Йоан Владимир, придружено от публикация на гръцки текст, както и текстологичен и съдържателен анализ. Представен е новобългарски превод (Savova 2018).

Петта подред е солидната монография на Искра Христова-Шомова „Драготин миней. Български ръкопис от началото на XII в.“ Авторката сама определя работата си върху тази книга като *Opus vitae*. Книгата представя издание и изследване на Драготиния миней, ръкопис от началото на XII в., запазен като палимпсест в Драготиния апостол (ръкопис от НБКМ с №880) – ценен охридски извор. Томът е резултат от 9-годишен труд. Ръкописът в палимпсеста е разчетен с помощта на специализирани снимки, осигурени от Хайнц Миклас, който е и научен редактор на книгата. Публикуван е текстът на Драготиния миней, изследвана е графиката му, както и украсата, правописът и езикът му. Паралелно са дадени гръцки и старобългарски текстове на службите в Драготиния миней, от редица други миней и триоди. Направен е детайлен анализ на състава и езика на десетте служби, запазени в Драготиния миней. Към изданието са дадени и двуезични речник-индекси – старобългарско-гръцки и гръцко-старобългарски, както и инципитариуми на песнопенията – старобългарско-гръцки и гръцко-старобългарски (Hristova-Shomova 2018).

В графичното оформление на книгите се повтарят елементите лоза, лозов лист и грозд. Книгите са прецизно оформени, а изследванията – задълбочени. Концепцията на библиотека „Охридски извори“ се повтаря във всяка от книгите. А сега остава само да чакаме следващи книги от поредицата.

Библиографски данни за книгите от Библиотека „Охридски извори“:

Pesni za Kliment: Pesni za Kliment. Sluzhbi za sv. Kliment Ohridski, pisani ot X do XX vek.

Pod redaktsiyata na I. Hristova-Shomova, V. Savova i P. Petkov. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2016. [*Песни за Климент: Песни за Климент. Служби за св. Климент Охридски, писани от X до XX век. Под редакцията на И. Христова-Шомова, В. Савова и П. Петков. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2016.*]

Savova 2017: Savova, V. Pesni ot Kliment. Himnichnata proslava na sv. Aleksiy, Chovek Bozhi sred pravoslavnite slavyani. Sofiya: Paradigma, 2017. [*Савова 2017: Савова, В. Песни от Климент. Химничната прослава на св. Алексей, Човек Божи сред православните славяни. София: Парадигма, 2017.*]

Savova 2018: Savova, V. Pesni za sv. Yoan Vladimir. Izsledvane i izdanie na slovesnata traditsiya za sveti Yoan Vladimir. Sofiya: Paradigma, 2018. [*Савова 2018: Савова, В.*

Песни за св. Йоан Владимир. Изследване и издание на словесната традиция за свети Йоан Владимир. София: Парадигма, 2018.]

Hristova-Shomova 2017: Hristova-Shomova, I. Pesni ot Kliment. Sluzhbi ot sv. Kliment Ohridski za prorok, apostol, otets, machenik i machenitsa. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2017. [*Христова-Шомова 2017:* Христова-Шомова, И. Песни от Климент. Служби от св. Климент Охридски за пророк, апостол, отец, мъченик и мъченица. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2017.]

Hristova-Shomova 2018: Hristova-Shomova, I. Dragotin miney. Balgarski rakopis ot nachaloto na XII v. Sofiya: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“, 2018. [*Христова-Шомова 2018:* Христова-Шомова, И. Драготин миней. Български ръкопис от началото на XII в. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2018.]